

A Systems Analysis of Political Life

David Easton

Poglavlje 10 Podrška kao input sistema

Politički sistem može se definirati na mnogo načina, što zavisi od elementa koji želimo naglasiti. Iz razloga koji su navedeni na drugom mjestu¹, u najopćenitijem smislu veoma je korisno opisati politički sistem kao niz interakcija kojima se vrijednosti na autoritativan način raspodjeljuju u nekom društvu. Ali, uz ovakvu formulaciju, politički sistem može se promatrati kao način razrješavanja razlika ili kao niz interakcija kojima se zahtjevi preraduju u outpute. Gledano iz drugog kuta, on je instrument pomoću koga se sredstva i energije nekog društva mobiliziraju i usmjeravaju prema određenim ciljevima. U ovom posljednjem smislu, ovakav je opis posebno koristan da bi se istakla potreba za podrškom članova ako se želi da sistem uopće funkcionira. Funkcija podrške u središtu je pažnje u ovom dijelu moje analize.

Time ne želim reći da je neka od navedenih alternativnih interpretacija točna, dok su druge pogrešne. Svaka od njih zadire u funkcije nekog političkog sistema na ponešto drukčiji način, i svaka je jednako spojiva i vjerna tumačenju koje sam istakao kao najopćenitije. Stvar je samo u tome koji aspekt nekog sistema smatramo najkorisnijim naglasiti u nekom trenutku.

U tom sam smislu razmatrao način na koji članovi utvrđuju pravac kretanja sistema. Kad članovi pretvaraju želje u zahtjeve, oni u stvari izražavaju namjeru da, uz pomoć energija i sredstava kojima vlasti raspolazu, cijeli sistem pokrenu u pravcu ciljeva koji su izraženi ili sadržani u tim zahtjevima. Naglašavajući komponentu zahtjeva, ja sam faktore kao što su energije članova promatrao kao konstante. Sada ću taj postupak obrnuti i privremeno neutralizirati učinak zahtjeva ili ciljeva, da bih ispitao funkciju podrške sistemu koja se može zatražiti od članova na različitim razinama.

1

D. Easton, **The Political System**, glava 5,
i **A Framework for Political Analysis**, gla-
va IV.

Analiza će, međutim, i dalje biti usmjerena na ista ona pitanja o sistemu koja su već postavljena u vezi sa zahtjevima. Kakvi to poremećaji mogu vršiti pritisak na sposobnost sistema da za svoje djelatnosti stekne podršku svojih članova? Bez podrške bar svojih politički relevantnih članova², vlasti bi nailazile na velike teškoće prilikom prerađivanja zahtjeva u outpute ili kod primjene već donijetih odluka. U slučajevima kad sistem odoli takvim pritiscima, kako je on uspio svladati opasnost gubitka podrške?

Važnost podrške

Kao što sam naveo u Glavi 2, kad sam po prvi puta opisao neke karakteristike sistemske analize, u sistem ulaze mnogi i raznovrsni inputi. Iz razloga što sam ih već naveo, od svih njih odabrao sam zahtjeve. Sada se pak možemo zapitati zašto je korisno i potrebno posebno se zadržati na drugoj vrsti inputa, koju sam nazvao podrškom.

Podrška kao zbirna varijabla

Kao i u slučaju zahtjeva, možemo početi navođenjem činjenice da se u okolini političkog sistema, kao i u njemu samome, zbijaju mnogi događaji koji se tradicionalno smatraju izvorima poremećaja. Članovi sistema dođu u dodir s nekom novom kulturom, koja promijeni njihovu percepciju o svojim željama i očekivanjima. Nove tehnologije mijenjaju strukturu privrede ili ubrzaju rast stanovništva, sa svim popratnim problemima. Proširi se neka nova religija, donese nove ideale i obrasce ponašanja i u politički sistem ubaci nove vode. Svaka značajna promjena u društvu odražava se na politički sistem.

Kao što smo već vidjeli u poglavlju o zahtjevima, jedan način organiziranja analize o posljedicama takvog događaja za politički sistem jest praćenje njihova utjecaja na zahtjeve, posebice s obzirom na vrst i opseg zahtjeva što ulaze u sistem. Ali na taj se način usredotočujemo samo na jednu vrst učinaka. Poremećaji u okolini mogu utjecati ne samo na želje

2
Pojam 'politički relevantni' članovi na sličan način koristi K. W. Deutsch, S. A. Burrell, et al., **The Political Community and the North Atlantic Area** (Politička zajednica i sjeveroatlantsko područje) (Princeton: Princeton University Press, 1957). U ovom tekstu koristim ga za one članove nekog sistema za koje se može reći da igraju ulogu ili čije stavove treba uzeti u obzir u preradi zahtjeva. Na ovaj način izbjegnuto je važno pitanje zašto neki članovi imaju više utjecaja od drugih. To nas oslobađa potrebe da navede-

mo, konkretno ili u općim crtama, koji su utjecajni članovi nekog sistema. Sve su ovo bitna pitanja, ali ih na ovoj razini analize možemo ostaviti po strani. Čitalac je slobodan da sam odluči koji su relevantni članovi u datoj situaciji. Treba stoga jedino imati na umu da, osim ako kontekst izričito ne pokazuje nešto drugo, pod članovima sistema podrazumijevam samo onaj segment za koji se istraživanjem utvrdi da je u datom trenutku i na datom mjestu politički relevantan.

članova, već i na njihove osjećaje prema političkom sistemu u cjelini, prema njegovim institucijama i vođama.

Na primjer, kad ekonomske promjene dovedu do bitnih pomaka među nosiocima moći u nekoj društvenoj strukturi, postojeći politički sistem također ne može ostati nepromijenjen. Počinje se smatrati da stare vlasti nemaju razumijevanja za želje i potrebe novih društvenih grupacija i njihovu nedavno stečenu moć. S vremenom, te novonastale grupacije počinju gubiti povjerenje, i to ne samo u vlasti nego i u stare institucije, koje sačinjavaju matricu u okviru koje su se te vlasti afirmirale. Isto tako, promjene u društvenim uvjetima mogu osloboditi stanovitu količinu ljudskih resursa, koje novo nezadovoljno vodstvo može mobilizirati u svoje redove, te na taj način situacija može sazrijeti za napad na stari sistem.

Ovo je, u stvari, uopćavanje iskustva mnogih novih sistema koji su se razvili iz starih.³ Takav je, na primjer, bio i obrazac političkih promjena početkom suvremene epohe u Evropi. U procesu industrijalizacije staru feudalnu aristokraciju smijenila je nezadovoljna građanska klasa. U okviru te nove klase razvijala su se suparnička vodstva i nastojala pridobiti za sebe ljude koji su do tada bili politički nepristupačni zbog toga što su bili geografski veoma udaljeni jedni od drugih, vezani uz zemlju i sputani mrežom feudalnih obaveza. Međutim, u toku sporog procesa industrijalizacije iznikla je nova vrst seljaštva i nova gradska radnička klasa, a i jedni i drugi sada su bili oslobođeni feudalnih stega.

Ovaj preobražaj društvenog odnosa od kmetskog na ugovorni ne samo što je stvorio veliku masu slobodnih radnika već i nove izvore radne snage koja se mogla mobilizirati i u političke svrhe. Ono što važi za početak novog vijeka u Evropi podjednako važi i za današnje zemlje u razvoju, iako tu naravno valja uzeti u obzir posljedice kolonijalizma kao i plemenski poredak koji još uvijek vlada među domorodačkim populacijama.⁴

Ako želimo shvatiti kako u ovakvim okolnostima dolazi do političkih promjena, nije dovoljno, na primjer, da industrijalizaciju jednostavno poistovjetimo s preobražajem političkog sistema. Moramo istraživati u dubinu ako želimo upoznati proces kojim se razne promjene sadržane u pojavi industrijalizacije prenose na sam politički sistem. Ako bismo se zadovoljili sadašnjim instrumentarijem koji omogućuje tek ad hoc analizu, onda bismo morali proučavati put pojedinih učinaka od okoline do sistema i, na ovaj ili onaj način, odmjeravati i određivati njihovo zajedničko djelovanje na sistem. Ali, ako je zadaća teorije da pojednostavljuje, objedinjuje i usavršava naše analitičke instrumente, onda je jasno da, kao i u slučaju zahtjeva, u pojmu 'inputa' dobivamo oruđe koje nam dopušta da promatramo kao cjelinu čitav niz parametarskih promjena. No, u ovom slučaju input koji stvara mnoštvo poremećaja u okolini možemo definirati kao podršku. Drugim riječima, ove utjecaje sredine možemo pratiti na jedinstven i sistematičan način ako utvrdimo njihov utjecaj na jednu varijablu, tj. podršku što su je članovi spremni pružiti političkom sistemu.

3

Vidi npr. S. N. Eisenstadt, **The Political Systems of Empires** (New York: Free Press of Glencoe, 1963), glava 12.

4

Vidi K. W. Deutsch, »**Social Mobilization and Political Development**, 55 *American Political Science Review* (1961) 493—514.

Prema tome, pod pojmom input podrške u stanju smo najrazličitije vanjske uvjete usredotočiti na jedno jedino pitanje: Kakav je njihov utjecaj na fluktuacije podrške? Podrška tako postaje glavna zbirna varijabla koja povezuje sistem i njegovu okolinu. To predstavlja jedinstven i jednostavan izraz za određenu transakciju između sistema i njegove okoline, uz onaj koji se odnosi na zahtjeve. U poglavljima koja slijede vidjet ćemo da nam to istovremeno pruža i relativno pojednostavljeno oruđe za analizu drugog krupnog izvora pritiska na sistem. Govorit ćemo o pritisku kao posljedici opadanja podrške ispod minimalne razine.

Podrška kao varijabla koja objašnjava

Značenje podrške za održavanje nekog sistema ne ovisi, međutim, o našem prihvaćanju te zbirne ili vezivne funkcije. Potpuno neovisno od toga, pa čak i kad bismo mogli zanemariti taj aspekt, ipak bismo morali uzimati podršku kao jednu od najvažnijih varijabli. Bez nje ne bismo razumjeli drugi jedan pritisak kome su izloženi svi sistemi.

Fluktuacije podrške mogu vršiti pritisak na sistem na tri načina, pojedinačno ili istovremeno. Prvo, bar za neke vlasti, bez podrške zahtjevi se ne bi mogli preraditi u outpute. Samo najsitniji, najmanje izdiferencirani sistemi mogli bi odgovarati na zahtjeve kad bi se kod donošenja svake nove odluke morali postavljati novi vladari i kad bi se za primjenu svakog novog inputa morali postavljati novi administratori. Većina sistema zahtijeva neku relativno stabilnu strukturu *vlasti*.

Drugo, bez podrške ne bi bilo moguće osigurati potrebnu stabilnost pravila i struktura pomoću kojih se zahtjevi pretvaraju u outpute, a to je aspekt koji ćemo nazvati *režimom*. I treće, podrška je bitna za održavanje minimalne kohezije među članstvom, a taj aspekt sistema definirat ćemo nešto kasnije kao *političku zajednicu*. Ove tri systemske posljedice inputa podrške pružit će nam okvir za njegovu analizu. Naše ispitivanje podrške bit će usmjereno na način kako se može pozitivno ili negativno djelovati na tri žarišta ili *objekta politike* — vlasti, režim i političku zajednicu. Oni naime sačinjavaju polje djelovanja podrške.

Polje djelovanja podrške

Pogledajmo sada malo bolje ove objekte političke solidarnosti, iako ćemo njihovo detaljno razmatranje morati ostaviti za nešto kasnije. Da bi se zahtjevi pretvorili u obavezne odluke, bez obzira na to čiji su to zahtjevi, nije dovoljno da oni steknu toliku podršku da bi se vlasti uvjerile kako je potrebno da ih prihvate kao bazu za svoje odluke. Velik dio istraživačkog rada u politici posvećen je zapravo baš ovoj stvari. Istraživanja ponašanja glasača, interesnih grupa i stranaka kao i analize zakonodavnog procesa nastojale su otkriti način na koji se podrška raspodjeljuje,

mijenja i mobilizira u odnosu na razne zahtjeve (pitanja) ili razne pojedinačne ili grupne vođe koji traže vlast. Ali, ako se želi da vlasti donose odluke, da te odluke budu prihvaćene kao obaveza i da se sprovede bez veće primjene sile, onda se mora razviti solidarnost, ne samo u odnosu na same vlasti već i u vezi sa glavnim vidovima sistema u kojima te vlasti djeluju.

Bez obzira na vrst sistema koji proučavamo, njegova sposobnost da prerađuje zahtjeve ovisit će o tome da li su politički utjecajni članovi u stanju i voljni podržati dva druga plana odnosno objekta nekog sistema: prvo, grupno jedinstvo među članovima koji sačinjavaju taj sistem; i drugo, nekakve strukture i pravila na osnovi kojih se mogu donositi autoritativne odluke i sprovoditi ih u djelo. Te sam objekte nazvao političkom zajednicom i režimom. Njihova svojstva opisat ćemo u potpunosti u slijedećim poglavljima.

Da bih tim funkcijama podrške dao negativan predznak, pokušat ću pokazati da opadanje priliva podrške ispod neke minimalne točke prijeti da članove odvoji od neke od ova tri ključna objekta ili razine političke solidarnosti — vlasti, režima ili političke zajednice. Na taj način vrši se pritisak na sistem. Poremećaji koji čine da se politički relevantni članovi razočaraju u jednu ili u sve razine, tako da sistem uopće ne može proizvesti neke vlasti koje će donositi odluke, ili dovesti do sporazuma o režimu, ili čak držati na okupu članstvo koje s njim surađuje, takvi poremećaji neizbježno dovode do potpunog sloma sistema.

Naša je zadaća da ustanovimo što je zapravo ta podrška čije pomanjkanje može biti tako katastrofalno za politički sistem. Kakva je stvarna priroda objekata ili razina prema kojima se mora usmjeriti podrška da bi se sistem mogao održati? Na koji način poremećaji u okolini i unutrašnji uvjeti doprinose opadanju podrške? I na kraju, kakve su bile tipične reakcije sistema koji su se uspješno oduprli takvim pritiscima?

Ova pitanja nagovještavaju predmet diskusije u kasnijim poglavljima. U ovom poglavlju nastojat ću jedino postaviti temelje tih razmatranja analizirajući značenje koje se pripisuje pojmu 'podrška'. Budući da ću govoriti o minimalnoj razini podrške potrebne za opstanak političkih objekata, važno je također da ispitamo razne dimenzije podrške koje se podrazumijevaju u svakom pokušaju da je izmjerimo.

Značenje podrške

Može se kazati da A podržava B onda kad A djeluje u korist B ili kad je pozitivno orijentiran prema B. B može biti pojedinac ili grupa; on može biti cilj, ideja ili institucija. U ovom radu koristit ću naziv očita podrška da bih opisao *akcije* kojima se netko ili nešto podržava a naziv prikrivena podrška da bih opisao *stavove* ili osjećaje kojima se netko ili nešto podržava.

Očita podrška

Izvanjski postupci neke osobe mogu doprinijeti unapređenju nekih ciljeva, ideja, institucija, akcija ili pojedinaca. To je očita podrška, budući da se sastoji od ponašanja koje se može promatrati. Možemo podržavati neke ciljeve ili ideale tako što ćemo se za njih doslovno boriti ili se za njih samo zalagati; neku instituciju možemo podržavati time što ćemo je braniti riječima; akcije možemo podržati priključujući im se, a pojedince glasajući ili radeći u njihovu korist. Sve ove vrste vidljivog ponašanja spadaju u kategoriju očite podrške.

Još općenitije, mi možemo braniti neku sudsku odluku, glasati za nekog političkog kandidata, spremno plaćati porez, ili se dobrovoljno javiti u vojsku. Mi isto tako možemo sudjelovati u demonstracijama protiv vlade, odbiti da plaćamo porez, pružati otpor vlasti na svakom koraku, pridružiti se nekom separatističkom pokretu, odseliti se u neku drugu zemlju, ili sudjelovati u revoluciji protiv postojećeg režima. Ako to nije posljedica prisile, iz ovakvog očitog ponašanja smijemo zaključiti da li postoji ili ne postoji neki stupanj podrške za objekt o kojem je riječ. Ovdje ne moramo ništa reći o mišljenju člana. Zanimaju nas samo vidljivi oblici ponašanja. Bez obzira na to što neki član kaže da misli o nekom objektu, ako su objektivne posljedice njegovih postupaka takve da potpomažu i ojačavaju ili se pak suprotstavljaju i podrivaju, onda on pruža ili uskraćuje podršku.

Ova vrst ponašanja ne mora uvijek i nužno biti namjerna. Sasvim je moguće da drugi protumače neki postupak kao pružanje podrške čak i ako to u stvari nije bila namjera. Član nekog sistema može biti neprijateljski raspoložen prema vladi i svim drugim vidovima sistema a ipak plaćati porez — i u toj mjeri pružati podršku sistemu, ma kako mala svota bila u pitanju. I obratno, možemo glasati za nekog kandidata ne zato da bismo ga podržali nego samo kao izraz prosvjeda protiv nekog drugog kandidata. A ipak se taj glas može protumačiti kao izraz stanovite podrške, ma kako male.

Nema sumnje da je tu namjera važna, posebno u odnosu na očekivano buduće ponašanje. U tom smislu, odsutnost svake želje da podržimo kandidata kome smo dali glas pokazatelj je vrlo niskog stupnja podrške u slučaju koji smo upravo naveli.

Razlike između namjere i posljedice relevantne su kod procjenjivanja stupnja podrške sadržanog u nekom ponašanju kao i očekivanja u odnosu na trajnost tog ponašanja. Možda je to značajnije sa gledišta mjerenja podrške nego prilikom definiranja podrške ili utvrđivanje njegove prisutnosti ili odsutnosti.

Prikrivena podrška

Ponašanje kojim se daje podrška može sadržati i druge elemente osim postupaka koji se mogu promatrati. Neka osoba može biti povoljno raspo-

ložena prema drugima ili prema nekom objektu. Ako želimo, to možemo nazvati unutrašnji oblik ponašanja, orijentacijom koja se pretvara u niz stavova ili sklonosti ili pak u spremnost da se radi u korist nekoga ili nečega.

Ako netko jednom glasa za kandidata neke stranke, možemo reći da je u to vrijeme podržao tu stranku. Ali ako on, ma što se dogodilo, godinama glasa uvijek za istu stranku, iz njegova ponašanja možemo zaključiti da posjeduje stranačku lojalnost. Ako za neku osobu kažemo da je rodoljub, odana nekoj stvari, puna osjećaja dužnosti, mi joj u stvari pripisujemo raspoloženje koje je, da tako kažemo, programira da u većini situacija pozitivno reagira na izvjesne objekte. Svi ti izrazi imaju zajedničku osobinu da nekoj osobi pripisuju raspoloženje za koje se s velikom vjerojatnošću može pretpostaviti da će se ispoljiti u obliku postupaka kojima se pruža podrška ili izražava neprijateljstvo.⁵ U slučajevima kad ti postupci ne odgovaraju pripisanim stavovima ili kada se uz pomoć drugih mjerenja ustanovi da se ti stavovi ne podudaraju s promatranim ponašanjem, možemo pretpostaviti ili da je promatrač pogriješio ili da je došlo do promjene.

U mnogim je slučajevima daleko važnija sposobnost da se precizno utvrdi postojanje prikrivene podrške ili pozitivnog raspoloženja nego utvrđivanje takvih stavova izraženih u očitom ponašanju. Možda se od članova sistema neće tražiti da ispolje svoju naklonost prema svojim vođama ili ustavnom poretku, bar ne svakodnevno. Ali postupci vođa ili vlasti mogu počivati na pretpostavci da se članove, ako bude potrebno, može pobuditi na vidljivu i aktivnu obranu ovoga ili onoga aspekta sistema. U sistemima gdje vodstvo ne može očekivati ili se oslanjati na bezrezervnu podršku članova znatno je smanjena mjera do koje ono može slobodno raspolažati ljudskim pa čak i materijalnim resursima tog sistema. Možda se ukaže potreba za posebnim mjerama kako bi se povećao input podrške, kao što ćemo vidjeti kad budemo govorili o tipičnim metodama kojima se reagira na opadanje podrške sistemu.

Mjerenje podrške

Bez obzira da li svoje poznavanje podrške crpimo iz promatranja vanjskih postupaka ili ga izvodimo iz pretpostavljenih unutrašnjih stavova, to nam još po sebi ne pruža dovoljno početnih informacija o raznim dimenzijama podrške koje bi nam omogućile da izvršimo analizu načina na koji bi fluktuacije te podrške mogle vršiti pritisak na sistem. U stvari, već i samom ovom izjavom naglašavamo važnost i potrebu nekakvih kvantitativnih zaključaka o podršci.

5
Upravo je tu stvar imao na umu A. Downs, op. cit., kad je pokušao utvrditi razliku između konsensusa mišljenja i konsensusa intenziteta. Ono prvo se od-

nosi na slaganje u pogledu na zahtjeve u našoj konceptualizaciji; ovo drugo podrazumijeva podjednako intenzivne osjećaje podrške u odnosu na te zahtjeve.

Potreba za mjerenjem

Ako želimo analizirati načine na koje podrška može doprinijeti održavanju nekog sistema ili pak vršiti pritisak na njega, onda moramo biti u stanju da postignemo više nego da samo utvrdimo da li ona postoji, ili da li je ta podrška očita ili prikrivena. U tom slučaju postaje bitno da pođemo od pretpostavke da je moguće, bar u grubim crtama, procijeniti razne stupnjeve podrške. Jedino pod tim uvjetom imalo bi smisla nastaviti razgovor o tome da li neki sistem ima dovoljno podrške kako bi mogao nastaviti postojati i donositi punovažne odluke za svoje društvo.

To ne znači da u teorijskoj analizi kao što je ova moram razmatrati probleme mjerenja podrške kao empirijske pojave. Posao oko razrade koncepcija i teorijskih pretpostavki za izravnu empirijsku primjenu — njihova operacionalizacija — bitna je ali posebna zadaća, i ne spada u makroskopsku analizu kakvu ovdje sprovodimo. Na taj smo način uštedjeli sebi potrebu da se bavimo raznim teškim i složenim tehničkim pitanjima.

Međutim, ako je u razmatranju fluktuacije podrške kao izvora pritiska na sistem potrebno poći od pretpostavke da se ta podrška može empirijski kvantificirati, to pred nas postavlja neke teorijske probleme koje valja prvo razriješiti. Javlja se potreba da se razjasne različite dimenzije podrške koje se moraju uzeti u obzir ako se uopće želi postići bar minimalna zadovoljavajuća mjera točnosti. Do sada je vjerojatno već postalo jasno da ću o podršci govoriti bar u impresionističkim ordinalnim terminima. Stoga će biti nužno da saznamo nešto o elementima podrške koji su obuhvaćeni čak i jednostavnom tvrdnjom da svaki objekt nekog sistema uživa relativno više ili manje podrške.

Pokazatelji podrške

Vjerojatno se nitko neće suprotstaviti tvrdnji da je podrška mjerljiva pojava. Mi je tako gledamo i u svakodnevnom govoru. Zapravo govorimo o raznim stupnjevima podrške kad god kažemo da je neki vođa uspio steći odobravanje neke grupe ili kad kažemo da je neka mjera propala jer nije imala dovoljno podrške. I slom nekog režima, na primjer Weimarske republike, možemo djelimice pripisati gubitku povjerenja naroda, ili pak možemo otcjepljenje neke nacionalne manjine od sistema pripisati njenoj nemogućnosti da i dalje ostane lojalna postojećoj zajednici. Prilikom ovakvih svakodnevnih izjava mi implicitno priznajemo postojanje pokazatelja kojima se može mjeriti podrška, u ordinalnim ako već ne i u kardinalnim izrazima, ma kako naša mjerenja bila neprecizna i impresionistička. Premisa da se nijedan sistem ne može održati bez neke minimalne razine podrške trebala bi biti prihvatljiva u istom tom smislu.

Ako se složimo da je takva upotreba valjana, ostaje još jedino pitanje kakvim se pokazateljima obično služimo, bar implicitno. Budući da sam već naveo da se oblici podrške mogu podijeliti u dvije različite kategorije,

prirodno je da sada potražimo različite pokazatelje, one koji će nam pomoći u otkrivanju i procjeni prikrivenih i one koji će nam pomoći da procijenimo očite manifestacije podrške.

Za mjerenje očite podrške obično se koriste razne djelatnosti: broj članova organizacija; da li građani ili subjekti redovito izvršavaju svoje dužnosti; ispoljavanje otvorenog neprijateljstva kao što su kršenje zakona, javni neredi ili revolucije i izrazi preferencije za druge sisteme u obliku iseljavanja ili separatističkih aktivnosti. Zbog toga odnos između odstupanja i konformnosti, izražen prekršajima zakona, proširenošću nasilja, veličinom disidentističkih pokreta, ili količinom sredstava koja se troše na sigurnost može predstavljati pokazatelje podrške. Iako bi se pojavili znatni problemi ako bismo izmjerene rezultate htjeli upotrebiti da napravimo jedinstveni opći indeks ili da pokazatelje podijelimo u niz posebnih mjera, ipak će nam opis mogućih tipova pružiti konkretne predodžbe o vrstima očitih aktivnosti na osnovi kojih možemo zaključivati o razini podrške.

Većina mjerenja bavi se prošlim ili sadašnjim aktivnim izrazima podrške članova. Ali, da bismo utvrdili vjerojatno buduće ponašanje, važno je da možemo stvarati zaključke, na temelju promatranih postupaka ili na druge načine, o raspoloženju članova prema osnovnim političkim objektima.

Kao i svi stavovi, prikrivena podrška može se mjeriti na ordinalnoj ljestvici, od najnižeg do najvišeg podjeljka. Na vrh ljestvice postavili bismo članove koji tako intenzivno podržavaju svojim stavovima da su praktično prestali postojati kao samostalni subjekti. Oni potrebe, ideale i norme objekta koji podržavaju stavljaju na mjesto svojih vlastitih. Ovdje bismo smjestili članove koji su motivirani slijepom vjerom, bezrezervnom lojalnošću ili nekritičkim rodoljubljem. Na dnu ljestvice nalazili bi se oni čija je podrška krajnje negativna, oni koji osjećaju najdublje neprijateljstvo prema sistemu i u potpunosti su neangažirani.

Ako vrh ljestvice nazovemo pozitivnom podrškom, za one na drugom kraju mogli bismo reći da ispoljavaju negativnu podršku, kao što je prikazano na Dijagramu 4. Negdje u sredini između ta dva kraja ljestvice

Visoka ili
pozitivna podrška

Pasivno
prihvatanje,
pokoravanje, ili
ravnodušnost

Niska ili nega-
tivna podrška

Dijagram 4 LJESTVICA PODRŠKE

očekivali bismo da nađemo članove koji su ravnodušni prema političkom sistemu. Ovdje se smanjuje input pozitivne podrške, ali se još nije sasvim pretvorio u negativnu podršku (uskraćivanje svake podrške ili postojanje početnih osjećaja neprijateljstva). Članovi nisu spremni ni da prihvate ni da odbace sistem. Iako bi nam strogi terminološki zakoni nalagali da uz pojam podrška uvijek dodamo atribut pozitivan ili negativan, time bismo

se suviše udaljili od svakodnevne upotrebe te riječi. Prema tome, ako kontekst ne označuje nešto drugo, pojam 'podrška' upotrebljavat će se jedino u pozitivnom smislu, a sinonimi kao što su protivljenje, neprijateljstvo ili opadanje podrške upotrebljavat će se da označe negativnu podršku.

Ostale dimenzije

Čak i kad bismo mogli identificirati sve pokazatelje prikrivene i očite podrške i kombinirati ih na prikladan način, time još uvijek ne bismo dobili potpun spisak dimenzija koje se pojavljuju kod mjerenja inputa podrške sistemu. Kao što ćemo vidjeti u slijedećem poglavlju i kao što sam povremeno ukazivao, takvi pokazatelji ne bi mogli razlikovati između raznih objekata u sistemu prema kojima je usmjerena podrška. No kako ću se tim pitanjem opširno pozabaviti za kratko vrijeme, na ovom ću mjestu to samo ukratko spomenuti.

Osim toga, i kad bismo izmislili indeks podrške koji sadrži ukupni input za sve članove sistema, to još samo po sebi ne bi ništa govorilo o veličini pritiska kome neki sistem može biti izložen. Poznavanje ukupne količine podrške sistemu ne bi nam kao takvo mnogo pomoglo, ako je naš interes da se sistem održi. Slabost takvog postupka ležala bi u činjenici da bi nam on doduše nešto rekao o ukupnom rezervoaru podrške, ali budući da tu podršku ne bi diferencirao prema nekim mjerilima, mi i dalje ne bismo ništa znali o učinku te podrške na održavanje sistema.

Da bismo razjasnili i taj vid problema potrebne su nam informacije o dimenzijama kao što je broj članova koji ulažu pozitivnu ili negativnu podršku, intenzitet njihovih osjećaja, njihova sposobnost da te osjećaju pretvore u akciju, kako je raspoređena ta aktivna podrška među članovima, kao i posljedice neravnomjerne raspodjele podrške. Čak i kad bi se podrška mogla mjeriti apsolutnim jedinicama kao što su metri ili kilogrami, ako ne bismo uzeli u obzir činioce kao one koje smo upravo spomenuli, ne bismo mogli utvrditi utjecaj bilo koje razine podrške na politički sistem. Relevantne dimenzije podrške, čak i na našoj razini opće teorije, moraju prema tome obuhvatiti mnogo više toga nego samo stavove koji se mogu prikazivati na ljestvicama ili očite postupke koji se mogu izbrojati. Pogledajmo sada te dimenzije jednu za drugom.

Objekti podrške

Kao što će se vidjeti iz slijedećih poglavlja, nemoguće je smisljeno govoriti o podršci sistemu u cjelini, bar u početku. Taj je pojam premalo izdiferenciran. Ako bismo na ovaj neizdiferencirani način razmišljali o podršci, mjera podrške sistemu morala bi imati oblik složenog indeksa koji sabire inpute za svaki od tri osnovna politička objekta, vlasti, režim i političku zajednicu. Učinci inputa morali bi se posebno navesti za svaki od ta tri objekta, a zatim, ako je potrebno ili poželjno, mogao bi se odre-

diti ukupni učinak na sistem kao cjelinu. To bi nam međutim nametalo strahovito složen empirijski rad.

Srećom, kao što će se vidjeti iz daljih izlaganja, bit će dovoljno uzimati u obzir stupanj podrške za svaku od te tri razine posebno ili u određenim kombinacijama. Zbog toga, poslije analize koju sprovodim u slijedećim poglavljima, više neću smatrati ni korisnim ni potrebnim da i dalje govorim o podršci sistemu u cjelini, iako nam je takva formulacija do sada pomagala u našim uvodnim i približnim zaključcima u analizi podrške.

Doseg podrške

Podrška nije samo funkcija postupaka i intenziteta osjećaja za ili protiv, već i funkcija broja članova koji gaje te osjećaje. Drugim riječima, ukupni input podrške date nekom političkom objektu jest mjera intenziteta osjećaja i ponašanja zajedno s brojem pojedinaca koji u tome sudjeluju, ali tu nije dovoljan jednostavni postupak zbrajanja. Manji broj osoba, od kojih svaka gaji snažne osjećaje prema nekom političkom objektu, mogu u stvari davati kao grupa slabiju podršku od velikog broja osoba, koje se pojedinačno mogu činiti apatične uspoređene s ovim prvima ali čiji slabiji osjećaji mogu kolektivno imati daleko veću važnost za sistem. I obratni slučaj je jednako točan, a empirijski gledano možda i češći. Stupanj podrške koji kolektivno pruža većina članova nekog sistema može biti tako nizak da aktivni, žarki osjećaji nekolicine mogu imati daleko veće značenje od tih mlakih osjećaja većine, čak i ako ovi pružaju pozitivnu podršku.

Kao što sam rekao na drugom mjestu... u izvjesnim okolnostima potreban je vrlo mali broj članova koji će podržavati neki sistem na bilo kojoj razini. Članovi mogu biti tromi i mlaki, ravnodušni prema općem funkcioniranju sistema, prema njegovu razvitku ili odlukama. U labavo povezanom sistemu kao što je postojao u Indiji to je lako moglo biti raspoloženje daleko najvećeg segmenta članstva. Oni ili stvarno nisu osjećali učinke odluka na razini cijele zemlje ili nisu bili svjesni tih učinaka. Oni se možda u vrlo slaboj mjeri poistovjećuju sa sadašnjim režimom i vladom, pa ipak... sistem može biti sposoban da funkcionira na osnovi podrške onih poznatih tri postotka zapadno orijentiranih političara i intelektualaca koji su politički aktivni. Drugim riječima, možemo imati malu manjinu koja ulaže kvantitativno dovoljno energije podrške da bi se sistem održao.⁶

Efikasnost podrške

Intenzitet osjećaja i broj njihovih nosilaca još su uvijek nedovoljni kao pouzdani pokazatelji utjecaja podrške ili neprijateljstva što su usmjereni prema nekom političkom objektu. Kritični faktor uvijek je potencijal ili efikasnost podrške. Mnogi članovi mogu intenzivno podržavati neki režim ili zajednicu, bar na verbalnoj razini, ili čak spontanim akcijama kao što je isticanje zastava, pjevanje rodoljubnih pjesama i sudjelovanje u drugim pozitivnim ritualima. Ali oni možda slabo utječu svojim osjećajima, ma kako iskreni ovi bili, jer im nedostaje organizacija, sredstva ili vještina da poduzmu potrebne korake kako bi obranili objekt svoje podrške ili podrovali objekt svog antagonizma. Input podrške treba mjeriti prema njegovoj potencijalnoj efikasnosti.

Stoga, poznavanje intenziteta osjećaja i njihove frekvencije u nekoj populaciji mora biti dopunjeno i modificirano informacijama o moći članova o kojima je riječ. To je bitna komponenta svake mjere inputa podrške. Ne smijemo jednakoj mjeri izraženih stavova podrške automatski pripisati podjednaku važnost s obzirom na njihov utjecaj na održanje nekog sistema. Nekoliko moćnih članova, kao što su aktivna politička elita, vojni kadrovi ili organizirana inteligencija, mogu vršiti snažniji pozitivni ili negativni utjecaj svojom podrškom nego što to mogu milijuni neorganiziranih ljudi čak i visokim stupnjem podrške. Kad se radi o održanju ili promjeni sistema, moramo biti u stanju precizno odrediti efikasnu instrumentalnu moć neke grupe kao sastavni dio svake procjene njenog inputa podrške.

Na primjer, Habsburgovci su vjekovima održavali input podrške svojoj mnogonarodnoj imperiji zato što su strategijski efikasne društvene grupacije i slojevi pružali podršku toj zajednici. Kao što je rekao jedan historičar, »osjećaj za zajednicu razvio se pod apsolutističkim sistemom; on je potjecao iz krune i dopirao samo do nosilaca ideje imperije — vojske i donekle državnih službenika, plemstva, vjerskih i privrednih udruženja i ustanova — a ne do naroda u cijelosti, iako su njime nesumnjivo bili zahvaćeni i periferni dijelovi svih društvenih slojeva, mada u različitoj mjeri.«⁷

Haas je istakao da za evropsku integraciju — početni input podrške za jednu evropsku političku zajednicu — i mala aktivna politička elita iz zemalja članica može biti relevantna i efikasna kao izvor podrške.

Naglasak na elite u proučavanju integracije opravdan je zbog davnašnje birokratske prirode evropskih organizacija, u kojima odluke donosi vodstvo usprkos opoziciji a obično i usprkos ravnodušnosti većine članova. To relevantnim elitama daje manipulativnu ulogu, što se naravno koristi da bi se organizacija o kojoj se radi izjasnila za ili protiv neke predložene mjere integracije.⁸

7

R. A. Kann, *The Habsburg Empire: A Study in Integration and Disintegration* (New York: Praeger, 1957), str. 30.

8

E. B. Haas, *The Uniting of Europe* (Stanford: Stanford University Press), str. 16—17.

Volja za akciju podrške

I poznavanje osnovice moći kojom raspolaže input podrške još uvijek ne mora precizno pokazivati u kojoj će mjeri stavovi podrške dovesti do ponašanja podrške. Mora postojati i volja da se stavovi i moć pretvore u djelo.

Poznato je da u privredi stavovi sasvim različito funkcioniraju nego očito ponašanje. Da li ćemo gajiti osjećaje podrške prema nekom političkom objektu, to će ovisiti od onih dubljih, usađenih stavova koji čine zgradu svih naših relevantnih preferencija. Ovo bismo mogli nazvati unutrašnjom psihičkom ekonomijom. Da li ćemo sebi moći dopustiti da ispoljimo te pozitivne ili negativne stavove podrške u obliku očitih postupaka, to će ovisiti od društvenih koristi koje možemo očekivati ili od društvene cijene što smo je spremni platiti ustajući u obranu nekog političkog subjekta, kao što su na primjer formalne pravne sankcije ili neformalni pritisci zbog toga što smo se izložili ne odobravanju ostalih članova društva. Ovo čini vanjsku ekonomiju ili ekonomiju ponašanja.

Članovi se na apstraktnom planu mogu slagati u podršci nekih političkih objekata, ali se mogu znatno razilaziti po onome čega su se spremni odreći u svojoj ekonomiji ponašanja kako bi postigli svoje ciljeve. Kao što je rekao jedan pisac, »čini se, bar sudeći po rezultatima mnogih anketa, da se većina Nijemaca čvrsto pridržava tih ciljeva vanjske politike (kao što su ujedinjenje Istočne i Zapadne Njemačke) u apstraktnom smislu, ali da ne bi bili voljni da se za njih bore.«⁹ Prema tome, kad govorimo o podršci mislimo na input efikasne podrške, na one stavove koje su članovi spremni i u stanju izraziti očitim i jasnim ponašanjem.

Čisti učinak podrške

I na kraju, ovo što je do sada rečeno veoma je pojednostavljeno, pa može zavoditi u bludnju. Dobiva se pogrešan dojam da je neki član u stanju ponašati se samo u jednom pravcu istovremeno, bilo dajući svoju podršku nekom objektu ili djelujući protiv njega; može i izgledati kao da osjećaji koje gaji neki član uvijek moraju biti potpuno i nedvosmisleno povoljni ili neprijateljski. U stvari, jedan te isti član može istovremeno biti i sklon i nesklon nekom objektu, ili bar njegovim raznim vidovima. To je naročito točno kod političkog sistema, koji, kao što sam već nagovijestio, moramo razbiti na više osnovnih dijelova, od kojih pak svaki posjeduje različite vidove.

U praksi možemo očekivati da će član po pravilu istovremeno zauzimati konfliktne stavove o raznim elementima zajednice, režima ili vlasti. On, na primjer, može snažno odobravati neke norme režima kao što su

9

K. W. Deutsch i L. J. Edinger, **Germany Rejoins the Powers** (Stanford: Stanford University Press, 1959), str. 25—27.

politička tolerancija, vladavina većine i manjinska prava. Drugima se, međutim, može ogorčeno protiviti. Članovi nadalje ne moraju uvijek biti dosljedni, i mogu se baviti protuslovnim djelatnostima, od kojih neke popupiru objekte sistema dok im se druge suprotstavljaju.

Stoga ne smijemo pretpostaviti da su u jednom trenutku svi stavovi i ponašanje nekog člana dosljedno usmjereni u jednom pravcu, podršci ili neprijateljstvu. Pa čak ni ako on to čini, ipak ne smijemo pretpostaviti da to znači da je on nedvosmisleno sklon ili nesklon svim važnijim političkim objektima. Kad govorimo o inputu podrške, moramo imati na umu da govorimo o čistoj količini podrške, otpora ili ravnodušnosti nekog člana ili grupe. Isto tako, kad govorimo o svim članovima kolektivno, mi možemo govoriti jedino o pretpostavljenom zbiru neto količina za svakog člana grupe posebno.

U zaključku, moglo bi se reći da, ako želimo razgovarati o inputu podrške čak i na ovako teorijskoj razini, bitno je da shvatimo da se ona pojavljuje kako u obliku osjećaja tako i ponašanja; da je manje korisno promatrati je u odnosu na nekakvi neizdiferencirani sistem i da je bolje ako to činimo u odnosu na neke osnovne aspekte, koje ćemo u nastavku detaljno opisati kao tri glavna 'politička objekta' u sistemu. Ako hoćemo na razumljiv način govoriti o nekoj minimalnoj podršci, mada ne možemo odrediti veličinu tog minimuma nego samo priznati njegovo postojanje, bitno je da znamo kakve se varijable moraju uzeti u obzir da bismo dobili mjeru podrške u ordinalnom izrazu. Vidjeli smo da moramo odmjeriti broj članova koji podržavaju i koji se protive sistemu, njihovu moć, intenzitet njihovih osjećaja u tom smislu, njihovu sposobnost da svoje osjećaje pretvore u akciju, kao i njihovu spremnost da to učine pod datim okolnostima. I konačno, svako zbrajanje podrške mora također odmjeriti istovremene pozitivne i negativne osjećaje i postupke člana ili grupe kako bi se utvrdile neto posljedice toga na razinu podrške što se daje svakom političkom objektu zasebno.

Nije potrebno naročito isticati da to predstavlja ogroman empirijski posao, zadaću koja bi zahtijevala veliku spretnost. Bilo bi zaista zgodno kad bismo mogli izbjeći ili odložiti svako istraživanje podrške, a to bismo mogli učiniti kad bi jedini motiv teorijske analize bila spremnost empirije da se pozabavi pitanjima koja postavlja teorija. Ali, premda teorija ne smije potpuno ili pretežno zanemarivati empirijske mogućnosti, ona bi iznevjerila svoje ciljeve ako ne bi otvoreno priznala koje zahtjeve mora ispunjavati adekvatna politička analiza i kad ne bi slijedila te ciljeve čak i kad još nisu stvoreni tehnički instrumenti za takva istraživanja. Upravo kako je računarska tehnologija danas pružila empirijskim istraživačima tehničke mogućnosti, koje u društvenim znanostima danas već nadilaze teorijske mogućnosti tih disciplina da te strojeve u potpunosti iskoriste, isto tako teorija može s vremena na vrijeme ostaviti za sobom tadašnju empirijsku tehnologiju. U oba slučaja, napori jedne da dostigne drugu nisu samo neizbježni već i bitni za napredak znanosti.